

Dansk elektroniks humlebi: Regnecentralen 1955-1991

v/ dr.phil. og professor emeritus Kurt Jacobsen v/ Centre for Business History, CBS

Torsdag 11. september 2025 kl. 16.30 – 18.30..... Arr.nr. 360499

Ingeniørhuset, Kalvebod Brygge 31 – 33, 1780 København V.

Regnecentralens historie 1955-1991 rummer en betydningsfuld dansk vinkel på computer- og informationsteknologiens udvikling fra afslutningen på 2. verdenskrig frem til begyndelsen af 1990'erne, hvor internettet så dagens lys. Det er en historie om en teknologisk udvikling, der med hidtil uset hastighed og varighed kom til at præge samfundsudviklingen og vores hverdag, men også om opkomsten af en ny og magtfuld globaliseret industri, der i dag griber ind i alle sider af vores liv både geopolitisk og i dagligdagens gøremål.

Regnecentralen blev aldrig en stor spiller, men fik ikke desto mindre stor betydning for den elektroniske datateknologis udvikling og udbredelse i Danmark, indtil virksomheden ved en fusion ved årsskiftet 1991/92 'forsvandt' ind i den japanske IT-gigant Fujitsu. At virksomheden overhovedet overlevede så mange år, er mere end bemærkelsesværdigt. En af selskabets mange direktører udtalte i slutningen af 1970'erne, at Regnecentralen var en humlebi, der som bekendt ikke kan flyve – men alligevel gør det. Det varede da heller ikke evigt.

Hvordan det lykkedes Regnecentralen at flyve, og hvorfor vingerne til sidst blev klippet, fortæller Kurt Jacobsen om i sit foredrag.

Besøg hos FOSS Electric

Tirsdag 23. september 2025, kl. 13.00 – 15.30..... Arr.nr. 360762

Nils Foss Allé 1, 3400 Hillerød

FOSS Electric er en dansk familieejet virksomhed, der producerer analyseinstrumenter til landbrugs- og fødevarerindustrien samt til den kemiske og farmaceutiske industri. Den blev etableret i 1956 i Hillerød, Danmark af civilingeniør Nils Foss for at automatisere tidskrævende analysemetoder i landbrugssektoren. FOSS' første instrument, Ceratester, blev udviklet til at teste fugt i korn. Siden har man udviklet instrumenter og analyser til en række andre områder som bl.a. protein- og fedtindhold i mælkeprodukter eller sukkerindholdet i druer. Dette gøres ved forskellige metoder som spektroskopi, røntgen og multivariat analyse.

Virksomhedens hovedkvarter ligger fortsat i Hillerød, hvor et nyt Foss Innovation Centre blev indviet i 2014. FOSS har omkring 1.700 medarbejdere over hele verdenen, og sælger deres løsninger gennem 28 salgs- og serviceselskaber. Der er udvikling og produktion i Danmark og Kina. I 2020 omsatte virksomheden for omkring 1,5 mia. kr. 10 % af virksomhedens omsætning bliver investeret i forskning og udvikling.

Danmarks Radio: 100 år fyldt med byggeskandaler?

v/ professor emeritus Per Anker Jensen, DTU

Torsdag 9. oktober 2025, kl. 16.30 – 18.30..... Arr.nr. 360500

IDA, Kalvebod Brygge 31 - 33, 1780 København V.

Den 1. april 2025 var det 100 år siden DR startede som Statsradiofonien i Yorks passage, som var en sendestation, mens man havde studie hos P&T og kontorer skiftende steder, indtil indflytningen i lejede lokaler i Axelborg i 1928, hvor der var problemer med lydisoleringen.

Vi kender alle byggeskandalen med budgetoverskridelsen på DR Byen. Forinden havde DR fået opført 3 hovedsæder: **Stærekassen, Radiohuset og TV-byen**. De to sidstnævnte havde også budgetoverskridelser. Set som byggeskandale var den største imidlertid Stærekassen fra 1931 – udført som

tilbygning til Det Kongelige Teater. Den vedrørte ikke økonomi men teknik – lydisoleringen mellem lydstudier og Det Kongelige Teater. Bygningen var simpelthen uegnet til formålet og blev i 1940/41 erstattet af Radiohuset.

Dette foredrag vil behandle DR's bygningsmæssige historie – ikke ud fra en arkitektonisk, men en ingeniørmæssig synsvinkel: Hvordan har DR ageret som byg- og driftsherre over tid, hvilke tekniske og planmæssige forudsætninger var der for bygningernes udformning, hvilke innovationer blev der implementeret i byggeprojekterne, og hvad kan vi lære af DR's bygningsmæssige udvikling.

Verdens værste vejrudsigt og verdens vigtigste vejrudsigt

v/ civilingeniør, Ph.d fra DTU Rasmus Wiuff

Mandag 27. oktober 2025 kl. 16.30 – 18.30Arr.nr. 360501

IDA, Kalvebod Brygge 31 – 33, 1780 København V.

I oktober 1941 indså tyskerne, at krigen mod Sovjetunionen ikke kunne vindes inden vinterens komme. Den tyske meteorolog, professor Franz Baur blev anmodet om at udarbejde en langtidsprognose. Prognosen forudså, at vinteren ville blive mild. Men vinteren 1941/42 blev den værste i mands minde, og de tyske tropper led under mangelfuld vinterudrustning. Franz Baur mistede al faglig respekt blandt sine kolleger.

I første del af foredraget fortælles om Baur's prognose og hans kranke skæbne, men også om den nyeste forskning, som viser, at den hidtidige beskrivelse af Baur's krigsprognose som verdens værste vejrudsigt hverken er sand eller retfærdig.

Ganske anderledes succes havde en flok allierede meteorologer med at forudsige vejret for D-dag, altså den 6. juni 1944. Denne vejrudsigt er ofte kaldt verdens vigtigste vejrudsigt. Men faktisk kunne det have gået grueligt galt, da nogle meteorologer anbefalede invasion allerede den 5. juni. Den dag blev vejret stormfuldt med dårlig sigtbarhed, og en invasion ville have endt som en katastrofe.

Baseret på de ledende meteorologers personlige erindringer, som ofte ikke stemmer overens, fortælles i anden del af foredraget om konflikten mellem de tre ledende meteorologer, samt om hvorfor invasionen alligevel endte så vellykket. **Rasmus Wiuff** har forsket i dele af meteorologiens historie.

Besøg hos Haaning Collection

Onsdag 29. oktober 2025, kl. 15.30 – ca. 18.00..... Arr.nr. 360762

Smørmosevej 16, 2880 Bagsværd

Gennem tiden har Danmark set bilmuseer og –samlinger i mange størrelser, typer og former, men blandt de offentligt tilgængelige er Erik Haanings bilsamling den største familieejede her til lands – og tilmed en af de ældste. Han købte sin første ”ekstra” bil, da han var knap 20 år. Det er dog ikke kun alderen og størrelsen (knap 90 biler, 30 motorcykler, 20 knallerter og 11.000 modelbiler), der gør samlingen speciel – det er passionen og filosofien bag. Erik Haanings fokus er og har altid været på det tidstypiske, på diversiteten og på bilernes betydning for historien, samfundet og kulturen.

Kryolit, konebåde og kønssygdomme: Minedriften ved Ivittuut i nyt lys

v/ seniorforsker, arkivar Henrik Knudsen, Rigsarkivet

Mandag 10. november 2025, kl. 17.00 – 19.00..... Arr.nr. 360502

Ingeniørhuset, Kalvebod Brygge 31 – 33, 1780 København V.

Historien om kryolitbrydningen i Ivittuut (påbegyndt i 1854) er behandlet i flere officielle firmahistorier, der typisk har lagt vægt på de videnskabelige, teknologiske, økonomiske og handelsmæssige aspekter af en råstofhistorie, der er omtalt under overskrifter som fx ”eventyret om kryolit” og jagen på ”Grønlands hvide guld” – altid skrevet ud fra en ensidig dansk synsvinkel. I dette oplæg vil jeg se nærmere på, hvad (kultur)mødet med industriel minedrift, danske minearbejdere og massiv skibstrafik betød for den lokale grønlandske fangerbefolkning. Det viser sig at være en historie om

prostitution, kønssygdomme og fødsler af usædvanligt mange såkaldt uægte, blandede børn, men også om fremvæksten af en driftig og modstandsdygtig befolkning, der dygtigt udnyttede de gunstige handelsmuligheder, som naboskabet til en stor industriel bedrift også skabte. Begge dele til stor for-
tørrelse hos kolonimyndighederne, der svarede igen ved blandt andet at iværksætte Danmarks-
historiens måske længste lockdown.

Rundvisning ENIGMA – Museum for post, tele og kommunikation

v/ museumsinspektør Eva Wistoft Andersen

Torsdag 13. november 2025, kl. 14.30 – 16.00..... Arr.nr. 360505

Øster Allé 3, 2100 København Ø.

SE NÆRMERE UNDER IDA ARRANGEMENTER

Tøj og tekstiler i Vikingetiden

v/ Ulla Mannering, forskningsprofessor MSO, afd. for Oldtid, Middelalder og
Renæssance, Nationalmuseet

Torsdag 4. december 2025 kl. 16.00 (16.30) – 18.30..... Arr.nr. 360506

Ingeniørhuset, Kalvebod Brygge 31 – 33, 1780 København V.

På Nationalmuseet findes en af verdens mest enestående samlinger af forhistoriske tekstiler og klæde-
dragter, som tydeligt viser, at man før i tiden mestrede mange forskellige teknikker, og at de rå-
materialer man havde til rådighed var af høj kvalitet og højt specialiserede. Det at fremstille et tekstil
var et tidskrævende arbejde, som indgik i et fastlagt årshjul og involverede mange hænder.

Det gamle og traditionsrige tekstilhåndværk er dog for længst erstattet af maskiner, der på ingen tid
kan forsyne modebranchen med tekstiler til en ny sæson. Men i en verden, hvor vi skal blive bedre
til at genbruge og spare på vores fælles ressourcer, kan man måske også finde inspiration til en mere
bæredygtig produktionsform i vikingetidens tekstilproduktion. Af vores forfædre kan vi lære at skru-
ne ned for mængden af tøj i klædeskabet og op for kvaliteten, men hvad kan vi ellers lære af vikingernes
garderobe?

Ulla Mannering er forhistorisk arkæolog med speciale i nordeuropæisk dragt- og tekstilproduktion.
Fra 2005-2016 arbejdede hun på Danmarks Grundforskningsfonds Center for Tekstilforskning, som
hun var medinitiativtager til. Sideløbende blev hun i 2010 ansat på Nationalmuseet, hvor hun siden
2020 har været forskningsprofessor MSO.

Inden foredraget kl. 16.30 serveres glögg og æbleskiver fra kl. 16.00 – også alkoholfri glögg.

Arktiske krigsskibe – før, nu og i fremtiden

v/ ph.d. i historie Søren Nørby, Forsvarsakademiet og rådgivende civilingeniør Hans
Otto Kristensen

Torsdag 15. januar 2026 kl. 16.30 – 18.30..... Arr.nr. 360507

Ingeniørhuset, Kalvebod Brygge 31 – 33, 1780 København V

Der er kommet meget fokus på emnet arktiske krigsskibe efter at Danmark har besluttet at få bygget
foreløbig 3 stk. af denne skibstype. Danmark har i mange år haft skibe til operation i vore arktiske
farvande omkring Grønland. Vi har i dag 7 arktiske krigsskibe, 4 stk. af THETIS-klassen, designet
og bygget for snart 40 år siden samt 3 stk. af KNUD-klassen projekteret og bygget i midten af nul-
lerne. Hans Otto Kristensen har personligt været stærkt involveret i denne proces, dels som rådgiver
helt tilbage i 1986, da THETIS-klassen blev forberedt og bygget og dels som ansat i Søværnet, da
KNUD-klassen senere kom til. Dette spændende udviklingsarbejde og resultatet af det vil blive
beskrevet i foredraget med dokumentation fra denne ret omfattende tekniske proces.

Sidste nyt vedr. de kommende arktiske krigsskibe vil formentlig også blive berørt i foredraget, afhæn-
gig af hvor mange oplysninger Søværnet vil være i stand til at frigive til den tid.

Forslag til nye arrangementer

HITEK's bestyrelse ajourfører løbende en liste over potentielle muligheder for arrangementer. Selv om bestyrelsen er bredt sammensat og har en stor kontaktflade til teknologihistoriske miljøer, er vi alligevel i høj grad afhængige af input fra medlemmerne og andre med interesse for historisk teknologi.

HITEK's arrangementer fastlægges af bestyrelsen. De fleste af det kommende halvårs foredrag og ekskursioner udvælges fra den ajourførte liste ud fra aktualitets- og tilgængelighedskriterier. Da bestyrelsen kun planlægger et halvår ad gangen, er det muligt at agere hurtigt på forslag fra medlemmerne.

Alle, der har forslag eller ideer til teknologihistoriske indslag bedes henvende sig til et af bestyrelsens medlemmer, dels for at øge kvaliteten af og variationen i arrangementerne, dels for at programmet i så høj grad som muligt kan komme til at afspejle medlemmernes interesser.

Administrative oplysninger

Indmeldelse i HITEK kan ske via selskabets hjemmeside ida.dk/hitek eller telefonisk til HITEK's sekretariat på telefon 3318 4848.

Tilmelding til HITEK's arrangementer kan ske telefonisk til HITEK's sekretariat på telefon 3318 4848 eller på ida.dk/arrangementer.

Udskriv deltagerlister for arrangementerne:

Login på mit.ida.dk under "Kommende arrangementer" og klik på "Vis alle mine arrangementer". Der kommer en liste frem med de arrangementer, du er tilmeldt, og herunder kan du se deltagerlisterne for de enkelte arrangementer.

HITEK's bestyrelse pr. 1. marts 2025

Klaus Thiesen	<i>formand</i>	civilingeniør	klaus.thiesen24@gmail.com
Palle Sørensen	<i>næstformand</i>	civilingeniør	lotteogpalle@mail.dk
Else Roager Simonsen	<i>sekretær</i>	akademiingeniør	ers.trekro@mail.tele.dk
Peter Bjerregaard		direktør DK's Tekniske Museum	pb@tekniskmuseum.dk
Michael Deichmann		akademiingeniør	michael@deichmann.org
Hans Otto Kristensen		civilingeniør	hokmarine@mail.dk
Ole Mørk Lauridsen		professor, vicepresident	ole_ml@post3.tele.dk
Lars Kristian Legaard		ingeniør	brugsebakken@tdcadsl.dk
Laila Zwisler		cand.scient. Teknologihistorie DTU	lazw@fysik.dtu.dk